

zasına nakledildiği bilinmektedir (Gülsoy, s. 48-49, 76). Kazandığı devlet tecrübesi sebebiyle Sadrazam Melek Ahmed Paşa onu kendisine rakip olarak görmeye başladı ve kaptanlık verip İstanbul'dan uzaklaştırmak istedi. Fakat Siyavuş Paşa güçlü ilişkileri sayesinde tehlikeyi atlattı. Bunda yakın dostu Şeyhülislâm Bahâî Mehmed Efendi ve Kösem Sultan'ın müdahaleleri de etkili olmuştur (Naîmâ, III, 1285).

Siyavuş Paşa kubbe vezirliğini sürdürürken züüf akçe ve ağır vergilerden bunalan halk ve esnaf Şeyhülislâm Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi'yi zorla önüne katarak saray önüne gelmiş, çıkan karışıklıklar sırasında Melek Ahmed Paşa'nın azliyle daha bazı ocak ağaları yeniçeri ağası Kara Çavuş'un sadrazam yapılmasını istemişse de sadrazamın vezirlerden biri olması gerektiği görüşü öne çıkmış (Kâtib Çelebi, s. 895; Mehmed Halîfe, s. 38-40) ve neticede bu makama en çok lâıyk olduğu gerekçesiyle Siyavuş Paşa'nın sadrazamlığına karar verilmiştir. Bu karışıklıklar sırasında IV. Mehmed ile Abdülaziz Efendi arasında yeni sadrazamın seçimi konusunda bir konuşma geçtiği ve şeyhülislâmın tekliyle sadârete getirildiği de rivayet edilir (Karaçelebizâde, s. 73-74, 124, 226).

4 Ramazan 1061'de (21 Ağustos 1651) sadrazam olan Siyavuş Paşa, bir ay yedi gün süren görevi sırasında ocak ağalarına dayanan Büyük Vâlide Kösem Sultan ile saray halkından güç alan Vâlide Turhan Sultan arasındaki şiddetli rekabetin daha da arttırdığı problemlerle karşı karşıya kaldı. Açık bir tehlike ve tehdit halini alan ocak ağalarının tahakkümünü kırdı, sorumluları cezalandırdı. Ancak bunu yaparken destek aldığı Dârüssaâde Ağası Uzun Süleyman Ağa'nın bu defa kendisi benzer bir tehlike olarak ortaya çıktı. Siyavuş Paşa'nın Emîr Paşa yerine Halicioğlu'nu defterdar yapma teşebbüsü Süleyman Ağa tarafından engellendi. Sadrazam ile ağa arasındaki ihtilâf giderek büyüdü ve Siyavuş Paşa gözden düştü. Saraya çağrılarak sadâret mührü Süleyman Ağa tarafından kendisinden alındı (15 Şevval 1061 / 1 Ekim 1651), hatta öldürülmek için bostancibaşıya teslim edildi; ancak Turhan Sultan'ın müdahalesiyle canını kurtarabildi (Naîmâ, III, 1366-1368). Ardından malları müsâdere edildi ve Malkara'ya sürüldü. Kısa bir müddet sonra Fazlı Paşa'nın yerine Bosna beylerbeyi oldu (Kâtib Çelebi, s. 901; Abdurrahman Abdi Paşa, s. 33).

Daha sonra sadrazamlığa getirilecek olan Abaza asıllı İpşir Mustafa Paşa'nın Abaza

Hasan'la birleşerek isyan etmesi olayında onun Siyavuş Paşa'dan aldığı tâlimatla hareket ettiği şeklindeki suçlama yüzünden yeniden katli gündeme geldiyse de bazı araçlar sayesinde bundan da kurtuldu ve Bosna'daki görevi Rumeli beylerbeyliğiyle değiştirildi. Kandiye'yi muhasara eden askere yardım için bütün sipahi ve cebelüsü ile muhasaraya katılmak şartıyla Rumeli beylerbeyliğine getirilen Siyavuş Paşa (17 Nisan 1652) aldığı emir üzerine hareket etti, ancak askerlerini adaya ulaştırmadan geri döndü. Bu arada Gürcü Mehmed Paşa'nın idaredeki zaafı yüzünden sadâretten alınması gerektiğinde yerine şeyhülislâm ve nakîbüleşraf tarafından yine Siyavuş Paşa önerildi, fakat Tarhuncu Ahmed Paşa'da karar kılındı. Rumeli'den sonra Silistre valisi olan Siyavuş Paşa bu görevi sırasında Kazaklar'ın taşkınlıklarına karşı sahil savunmasında başarılı oldu; ancak Silistre ve Şumnu halkından aleyhinde İstanbul'a birçok şikâyet ulaştı (Naîmâ, III, 1432, 1482, 1494-1495, 1530).

Süleyman Paşa'nın sadâreti zamanında âcil yardım için Girit'e gitmekle görevlendirildi (Şubat-Mart 1656). Fakat Silistre'den Girit'e geçmeden arka arkaya sadâret değişiklikleri meydana gelince (Gülsoy, s. 69-70, 76) onun durumu değişti. Bu arada merkezde her sadrazam değişikliği sırasında ismi adaylar arasında zikrediliyordu. Derviş Paşa'nın yerine geçecek sadrazamın belirlenmesiyle ilgili müşaverede yine adı geçti, ancak Turhan Sultan ve saraydaki ağalar geçmiş dönemdeki vukuatı hatırlatarak bunun büyük bir çekişmeye yol açacağı endişesini dile getirdi. Bir süre sonra Vak'a-i Vakvâkıyye diye bilinen büyük karışıklıklarda sadâret kaymakamı Zurnazen Mustafa Paşa sadrazam olduysa da olaylarda dahil bulunduğunun anlaşılması ve askerinin onu istememesi üzerine tayininin dördüncü saatinde mühür kendisinden alındı ve aynı gün Siyavuş Paşa ikinci defa sadrazam oldu (9 Cemâziyelevvel 1066 / 5 Mart 1656). Haberi Silistre'de iken alan Siyavuş Paşa hemen gemiyle İstanbul'a geldi ve huzura çıkıp hil'at giydi (15 Mart). Ancak gelirken humma hastalığına yakalandı. Bir ay yirmi iki gün süren bu ikinci sadâretinde hastalığı sebebiyle divan toplantılarına bir defa katılabildi. IV. Mehmed'in hastalığı giderek artan sadrazama özel bir ihtimam gösterdiği, hatta kendisini hasta yatağında ziyaret ettiği belirtilmektedir (Abdurrahman Abdi Paşa, s. 75). Siyavuş Paşa hasta olmasına rağmen kendisi için yakın bir tehlike olarak

gördüğü ve gerçekten de liyakati sebebiyle sadrazam olacağı düşünülen Defterdarzâde Mehmed Paşa'nın öldürülmesini sağladı, fakat aynı gece kendisi de vefat etti ve ertesi gün (2 Receb 1066 / 26 Nisan 1656) ikisinin cenaze namazı aynı vakitte kılındı. Siyavuş Paşa'nın mezarı Çemberlitaş'ta Atik Ali Paşa hazîresindedir. İki defada toplam üç ay sadrazamlık yapan Siyavuş Paşa devrin kaynaklarında cesur ve heybetli olması yanında kibirli, zalim, garazkâr bir devlet adamı olarak anılır.

BİBLİYOGRAFYA :

Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadrî) Efendi Târîhi (haz. Ziya Yılmaz), Ankara 2003, s. 1148, 1150-1152, 1159, 1162; *Kâtib Çelebi, Fezleke* (haz. Zeynep Aycibin, doktora tezi, 2007), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 724, 816, 895, 897-898, 901; Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi, *Ravzatü'l-ibrâr Zeyli* (haz. Nevzat Kaya), Ankara 2003, s. 73-74, 99, 100, 124, 126, 142, 226, 234, 242, 249, 258, ayrıca bk. neşreden giriş, s. XXII; Mehmed Halîfe, *Târîh-i Gilmânî* (s.ngr. Kamil Su), Ankara 1999, s. 38-40, 54-55, 57-58; Abdurrahman Abdi Paşa, *Vekâyi'nâme* (haz. Fahri Çetin Derin, doktora tezi, 1993), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 29, 33, 44, 73-76; Hezarfen Hüseyin Efendi, *Telhîsü'l-beşân fî Kavânîn-i Âl-i Osmân* (haz. Sevim İlgürel), Ankara 1998, s. 190, 191; Naîmâ, *Târîh* (haz. Mehmet İpşirli), Ankara 2007, II, 895, 941, 946; III, 952, 954, 990, 1110, 1285-1286, 1321-1322, 1365-1368, 1384-1385, 1399, 1432, 1461, 1482, 1494-1495, 1530, 1550-1551; IV, 1644, 1659-1660, 1662-1664; *Hadîkatü'l-vüzerâ*, s. 93, 94; Hammer (Atâ Bey), X, 14, 183, 186-187, 192, 194-195, 254-256; *Sicill-i Osmânî*, III, 116, 117; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/1, s. 249, 252-259, 261, 267, 272, 293-294; III/2, s. 400, 401, 402, 408; Danişmend, *Kronoloji*², III, 389, 416-417, 421; V, 30, 34, 39, 41, 190-191; M. Orhan Bayrak, *İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar (1453-1978)*, İstanbul 1979, s. 49; M. Çağatay Uluçay, *Harem II*, Ankara 1985, s. 123; Ersin Gülsoy, *Girit'in Fethi ve Osmanlı İdaresinin Kurulması (1645-1670)*, İstanbul 2004, s. 44, 48-49, 60, 69-70, 76, 81, 84-85, 101-193.

MAHMUT AK

SİYAVUŞ PAŞA, Kanijeli

(ö. 1011/1602)

Osmanlı sadrazamı.

Hırvat veya Macar asıllıdır. Enderun'da eğitim gördü. II. Selim zamanında hazine kethüdâsi iken büyük mirâhur oldu (974/1567). İstanbul'da çıkan ve hızla yayılan yangına hastalığı yüzünden müdahale edemeyen Câfer Ağa'nın yerine yeniçeri ağalığına getirildi (976/1569) ve hemen duruma el koyarak yangını söndürmeyi başardı (Peçuylu, I, 485). Bu görevi sırasında Lala Mustafa Paşa'ya vezirlik verilmesinde etkili oldu.

III. Murad'ın cülûsu esnasında Rumeli beylerbeyi olarak kayıtlarda adı geçen Siyavuş Paşa, II. Selim ve Nurbânû Sultan'ın kızları Fatma Sultan ile evlendirildi (982/1574). Selânikî, Siyavuş Paşa'nın padişahın cülûsunu tebrik etmek için gelen Şah Tahmasb'in elçisi Tokmak Han'ı karşılamakla görevlendirildiğini yazarken bu görevin ona "nükte-şinâs-ı zaman" olmasından dolayı verildiğini ima eder (*Târîh*, I, 112). Siyavuş Paşa kalabalık tören ekibinin başında İran elçisini karşılayarak ona refakat etti, gösterişli merasim ve ziyafet tertibini sağladı (*a.g.e.*, I, 114).

Safer 988'de (Mart 1580) vezirlik rütbesi verilerek bulunduğu Sofya'dan İstanbul'a çağrıldı. Lala Mustafa Paşa'nın "vekî-i saltanat" unvanıyla "mühürsüz sadâretinde" devlet işlerini yürüttü. Mührün Koca Sinan Paşa'ya gönderilmesinin ardından seferde bulunan yeni sadrazamın vekili sıfatıyla İstanbul'da sadâret kaymakamı oldu (25 Cemâziyelâhir 988 / 7 Ağustos 1580). Bu sırada Sadrazam Sinan Paşa'nın İran'dan istenilen şartlarda anlaşma yapmak için elçi geleceği yolunda haber göndermesi üzerine bu meseleyi diğer devlet adamlarıyla görüştü. Fakat gelen elçiyle müzakereler sırasında İran'ın istenilen şartlarda barışa razı olmadığı, aksine Osmanlı Devleti'nin barış ister gibi bir duruma düştüğü ortaya çıkınca Sinan Paşa sadrazamlıktan alınarak Malkara'ya sürüldü. Makamın on sekiz günlük bir süre için boş kalmasının ardından sadrazamlık Siyavuş Paşa'ya verildi (28 Zilkade 990 / 24 Aralık 1582).

Siyavuş Paşa sadrazam olduktan sonra sefere gitmeyerek şark seferi serdarlığını Ferhad Paşa'ya verdirdi (Hasanbeyzâde, s. 305; Peçuyulu, II, 86). Ayrıca bu görevi sırasında Şehzade Mehmed'in (III.) Saruhan sancak beyliğiyle Manisa'ya uğurlan-

ması sırasında (17 Aralık 1583) yapılan törenlere katıldı ve ona Üsküdar'da İbrâhim Ağa Çiftliği'nde kurulan otağa kadar refakat etti (Selânikî, I, 142; Peçuyulu, II, 89-90). Daha sonra Mehmed Giray'ın isyanı ve öldürülmesi üzerine Konya'da ikamet etmekteyken hanlığa tayin için âcilen İstanbul'a çağrılan İslâm Giray'ı karşıladı. Ancak Azerbaycan'da zor şartlar altında başarılı mücadele veren ve isyan halindeki Mehmed Giray meselesini yoluna koyup İstanbul'a gelen Özdemiroğlu Osman Paşa'ya aynı ilgiyi göstermedi. Muhtemelen Osman Paşa'yı makamı için önemli bir rakip olarak görüyordu. Bu sebeple askerine terakkî verilmesini önleyip Osman Paşa'yı zor durumda bırakmak istedi. Nitekim haklarını alamadıklarına inanan askerler topluca divana yürüdülerse de Osman Paşa'yı değil diğer vezirleri suçladılar. Durum padişaha arz edilince 17 Receb 992'de (25 Temmuz 1584) mühür Siyavuş Paşa'dan alınarak üç gün sonra Osman Paşa'ya verildi, kendisi mâzulen çiftliğine gönderildi.

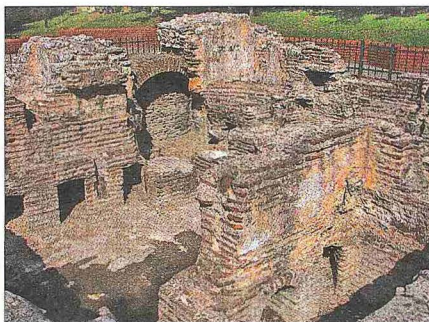
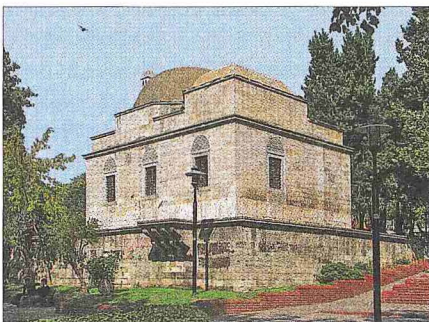
Özdemiroğlu Osman Paşa'nın ölümü üzerine Mesih Mehmed Paşa sadrazam olunca (8 Zilhicce 993 / 1 Aralık 1585), Siyavuş Paşa ikinci vezir sıfatıyla yeniden göreve çağrıldı (Selânikî, I, 165). Mesih Paşa'nın bir reisülküttâbla ilgili tayin isteğinin padişah tarafından reddi yüzünden istifa etmesi sonucu ikinci defa sadrazam oldu (25 Rebülâhir 994 / 15 Nisan 1586). Bu defaki sadâreti iki yılı geçti. Bu süre zarfında III. Murad'ın İbrâhim Paşa ile evlendirilen kızı Ayşe Sultan'ın muhteşem düğününde düğün alayının önünde at üzerinde merasime katıldı (*a.g.e.*, I, 171). Dört yıldır Malkara'daki çiftliğinde zorunlu olarak ikamet eden Koca Sinan Paşa'nın Şam beylerbeyiliğine tayini sebebiyle İstanbul'a gelişin-

de onu Üsküdar'daki bahçesinde padişahın izniyle ağırlayıp bütün vezirlerin katıldığı bir ziyafet düzenleyerek Şam'a uğurladı (25 Zilhicce 994 / 7 Aralık 1586).

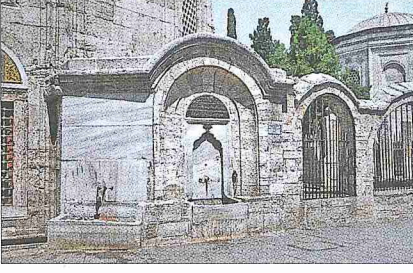
İlk sadrazamlığında Osman Paşa'ya olan tavrının aksine Siyavuş Paşa, bu defa Ferhad Paşa'nın sipahi ağası Hürrem Ağa ile gönderdiği Gürcistan seferine ait ruûs ve terakkîleri gösteren defteri işleme koydu (Muharrem 996 / Aralık 1587). İkinci sadâret dönemini sona erdiren önemli olay ise Beylerbeyi Vak'ası diye bilinen yeniçeri isyanıdır. Sikke tashihiinden sonra ortaya çıkan olaylar sırasında kendilerine züüf akçe dağıtıldığını ileri süren kapıkulu askerleri başvurdıkları veziriâzamdan istedikleri cevabı alamayınca ertesi gün toplantı halindeki divan önüne gelerek sorumluların kellesini istediler. Hatta Adalet Kasn'ında bulunan padişahın da bizzat duyacağı şekilde seslerini yükseltip doğrudan padişahı bile tehdit ettiler. Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa ile Defterdar Mahmud Efendi'nin hayatına mal olan bu olaylar yüzünden Sadrazam Siyavuş Paşa azledildi (16 Cemâziyelevvel 997 / 2 Nisan 1589). Ardından İstanbul'da ikametini sürdüren Siyavuş Paşa'nın hanımı Fatma Sultan, Haziran 1590 tarihinde erken doğumla bir kız çocuğu dünya getirdiği sırada vefat etti (*a.g.e.*, I, 222; Uluçay'a göre Fatma Sultan'ın vefatı evliliklerinden altı yıl sonra 1580 yılındadır: *Padişahların Kadınları*, s. 42).

Siyavuş Paşa'nın bu defaki mâzûliyeti uzun sürmedi. Askerin kendisinden şikâyetçi olduğu Sadrazam Ferhad Paşa'nın azli üzerine üçüncü defa sadrazam oldu (21 Cemâziyelâhir 1000 / 4 Nisan 1592). Bu sadâret dönemi, daha çok Macar sınırındaki gelişmeler ve Gilân hâkimi Han Ahmed'in ilticası gibi konularla geçen Siyavuş Paşa yine iç karışıklıklarla karşı karşıya kaldı. 1001 (1593) yılı "masar" mevâcibinin dağıtımında ulûfelerini eksik aldıklarını söyleyen sipahilerin tahrikiyle olaylar kontrolden çıktı. Ancak sipahi ayaklanması sert bir şekilde bastırıldı (26 Ocak 1593). Siyavuş Paşa, 28 Ocak'ta ayaklanmadan iki gün sonra İstanbul kadısı ve yeniçeri ağası ile birlikte ikindiye kadar İstanbul çarşılarını dolaştı, erzak üzerindeki narhı teftiş etti (Hasanbeyzâde, s. 377). Tam o esnada onun sadrazamlıkları sırasında askerinin ayaklandığı ve divanın basıldığı yolundaki dedikodular uğursuzluğuna yoruldu (Peçuyulu, II, 124). Bunun üzerine kapıcılar kethüdâsı Ahmed Ağa hemen çağrılarak kimseye belli etmeden mührü Siyavuş Paşa'dan almakla görevlendirildi. İki gün önce hil'atle taltif edilmişken uğur-

Siyavuş Paşa Köşkü ile hamamının kalıntıları – Bahçelievler / İstanbul

Siyavuş Paşa Çeşmesi – Eyüp / İstanbul

suzluk bahanesiyle Siyavuş Paşa'nın azledilmesi herkesi şaşırtdı (24 Rebûlâhîr 1001 / 28 Ocak 1593). Önceki mâzûliyetlerinden farklı olarak bu defa "azl-i ebed" ile mâzul olan Siyavuş Paşa emeklilik devresinde Üsküdar'daki evinde ikamet etti (Kâtib Çelebi, s. 215). Ancak iki yıl sonra sipahilerin sebep olduğu karışıklıklarda parmağı olduğu gerekçesiyle İstanbul'dan uzaklaştırılan Koca Sinan Paşa ile Cigalazâde Sinan Paşa'nın yanında fitneye yol açtığı ileri sürülerek Siyavuş Paşa da Bolu'ya sürüldü. Çok geçmeden affedilip Üsküdar'da kalmasına izin verildi (Selânikî, II, 473; Naîmâ'ya göre Siyavuş Paşa Konya'ya sürgün edilmiştir: *Târih*, I, 90).

Uzun süre Üsküdar'da oturan Siyavuş Paşa, 7 Zilkade 1004 (3 Temmuz 1596) tarihinde emekliliği arttırılarak toplam 500.000 akçe gelire İstanbul'daki evine gelmesine izin verildiği gibi oğlu da sefer hizmetinden bağışlandı, kendisi bundan sonra bazan Üsküdar'da, bazan İstanbul'da kalmayı sürdürdü (Selânikî, II, 618-619). Bu sırada Fatma Sultan'dan olma yirmi beş yaşındaki büyük oğlunun vefatına şahit oldu (1598). 28 Rebûlâhîr 1011'de (15 Ekim 1602) vefat ederek Eyüp'te Sokullu Mehmed Paşa Türbesi'nin karşısında kendi adına yaptırdığı türbesine defnedildi (bk. SİYAVUŞ PAŞA TÜRBESİ). Oğlu Mustafa Paşa (Mart 1650 tarihinde öldüğünde Sadrazam Kara Murad Paşa, terakesinden Mimar Sinan yapısı, 300 odalı, yedi hamamlı ve eşsiz manzaraya sahip Siyavuş Paşa Sarayı'nı 30.000 kuruşa satın almıştır: Naîmâ, III, 1258) ve onun oğlu Mehmed Bey de Osmanlı ileri gelenleri arasında yer almıştır (*Sicill-i Osmânî*, III, 116). Üç defa üstlendiği sadrazamlığı sırasında toplam beş yıl dört ay on bir gün görev yapmış olan Siyavuş Paşa'nın Fatma Sultan ve kendi adına İstanbul'da (Edirnekapı ve Eyüp) ve taşrada cami, medrese, hamam ve çeş-

me gibi hayratı bulunmaktadır (*Hadîkatü'l-vüzerâ*, s. 38; Ayvansarâyî, s. 25; Uzunçarşılı, III/2, s. 343). İçinde köşkünün de yer aldığı Siyavuş Paşa Çiftliği bugün semt adı olarak yaşamaktadır. Kendisi kaynaklarda âdil, rüşvet almayan, tok sözlü, mütedil ve muktedir bir sadrazam olarak tanıtılır.

BİBLİYOGRAFYA :

Selânikî, *Târih* (İpsirli), I, 77, 86, 100, 105, 112-114, 127-129, 134, 137, 141-143, 146, 165, 168, 170-172, 177, 191, 195, 201, 210-211, 222, 265-266, 270, 273, 280, 296, 299, 302, 379; II, 473, 618-619, 799; *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Kühnü'l-Ahbâr'ında II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed Devirleri* (haz. Faris Çerçi), Kayseri 2000, s. 26, 95, 393, 422, 426, 447, 552, 567-568; Atâî, *Zeyli Şekâik*, s. 375, 386; Hasanbeyzâde Ahmed, *Târih* (haz. Şevki Nezihi Aykut), Ankara 2004, s. 283, 302, 305, 317, 329, 341-342, 370, 377-378, 403; Peçuyulu İbrahim, *Târih*, I, 485; II, 17, 19, 25, 75, 86, 89-90, 94-95, 123-124; Kâtib Çelebi, *Fezleke* (haz. Zeynep Aycibin, doktora tezi, 2007), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 215; Karaçelebizâde Abdülâziz Efendi, *Ravzatü'l-ebrâr*, İstanbul 1248, s. 462-463, 469, 471, 477; Hezarfen Hüseyin Efendi, *Telhisü'l-beyân fî Kavânin-i Âli-i Osmân* (haz. Sevim İlğürel), Ankara 1998, s. 51, 188; Naîmâ, *Târih* (haz. Mehmet İpsirli), Ankara 2007, I, 50, 58, 60, 80, 90; III, 1217, 1258; IV, 1671; *Hadîkatü'l-vüzerâ*, s. 38; Ayvansarâyî, *Vefeyât-ı Selâtin*, s. 25; Hammer (Atâ Bey), VII, 53, 80, 160, 163; *Sicill-i Osmânî*, III, 116; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/2, s. 342, 343, 346, 350; Danişmend, *Kronoloji*, III, 7, 55, 58, 62-63, 72, 75, 102, 111-114, 122-126; V, 22, 23, 24; M. Çağatay Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Ankara 1985, s. 40-41, 42; a.m.f., *Harem II*, Ankara 1985, s. 94; Kemal Beydilli, "Stephan Gerlach'ın Rûznâmesi'nde İstanbul", *Tarih Boyunca İstanbul Semineri, Bildiriler* (haz. Mübahat S. Kütükoğlu), İstanbul 1989, s. 83-106; Bekir Kütükoğlu, *Vekayi'nüvis: Makaleler*, İstanbul 1994, s. 375-397; A. H. de Groot, "Siyavuş Paşa, Abâza", *EP* (Fr.), IX, 726-727.

MAHMUT AK

SİYAVUŞ PAŞA, Köprülü Damadı (ö. 1099/1688)

Osmanlı vezîriâzâmı.

Vezîriâzam Köprülü Mehmed Paşa'nın kölelerinden olup Abaza asıllıdır. "Köprülü Damadı" veya "Hacı" lakaplarıyla da anılır. Bir süre Köprülü Mehmed Paşa'nın hizmetinde (miftâh gulâmı) bulundu ve onun kızı Ayşe Hatun ile evlendi. Sadrazamın 1072'de (1661) vefatından sonra büyük oğlu Vezîriâzam Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa'ya kapıcılar kethüdâsı oldu. Fâzıl Ahmed Paşa'nın sadâreti yıllarında 1663'ten itibaren çıkılan Uyvar, Girit ve Kamaniçe seferlerine katıldı. Bu seferler sırasında Şeyh Vanî Efendi'ye çadır vb. eşyanın alımı gibi vazifelerine dair birkaç belge günümüze ulaş-

mıştır (BA, İbnülemin-Askeriye, nr. 6/481). Vezîriâzam Ahmed Paşa'nın 1087'de (1676) vefatının ardından hacca giden rikâb-ı hümayun kapıcılar kethüdâsının vekâletini üstlendi ve ertesi yıl kendisi de hacı oldu.

Merzifonlu Mustafa Paşa'nın 1089'da (1678) Çehrin seferi sırasında mirâhur-ı sâni görevinde bulunduğu anlaşılan Hacı Siyavuş Ağa vezîriâzâmın teklifiyle bu vazifesini bırakıp zeâmetiyle sefere katıldı. 1092'de (1681) orduda silâhdar ağalığı yaptı. II. Viyana Kuşatması sürerken yaralanan cebecibaşının yerine getirildi (16 Şâban 1094 / 10 Ağustos 1683). Merzifonlu Mustafa Paşa'nın 24 Zilhicce 1094'te (14 Aralık 1683) azli ve idamıyla başlayan Köprülüler'e karşi tasfiye hareketiyle birlikte 16 Muharrem 1095'te (4 Ocak 1684) Edirne'de zeâmeti alınmadan vazifeden uzaklaştırıldı. Ancak 16 Cemâziyelâhîr 1095'te (31 Mayıs 1684) sipâhiler ağası, 18 Şâban'da (31 Temmuz) vezirlikle birlikte Diyarbekir valisi oldu. Malatya ve Antep sancakları kendisine has tayin edildiği gibi hazine-den 100.000 kuruş "harçlık" verildi, Macaristan serdarı Bekrî Mustafa Paşa'nın yanına gönderildi.

Siyavuş Paşa, kuşatılan Budin Kalesi önlerindeki çarpışmalarda gösterdiği üstün cesaretiyle ün kazandı. Başında bulunduğu yardım kuvvetlerinin yaklaşık üçte ikisini kaybetmesine rağmen 1000'e yakın askeri muhasara altındaki Budin Kalesi'ne sokmayı başardı. Siyavuş Paşa'nın Bosna beylerbeyiliğine tayini, muhtelemen Abdurrahman Abdi Paşa'nın 6 Muharrem 1097'de (3 Aralık 1685) yeni Macar seferi serdarı olmasıyla birliktedir. Budin Kalesi önlerinde birden fazla çarpışmaya katılan Siyavuş Paşa'ya kalenin 15 Şevval 1097'de (4 Eylül 1686) düşmesinin ardından üç koldan gelmekte olan Avusturyalılar'a karşı hazırlıklı olması, kale / palanga tamiri ve erzak temini gibi konularda peş peşe birçok hüküm gönderildi. Bu sırada en geç 27 Muharrem 1098'de (13 Aralık 1686) Halep valiliğine getirildi ve askerleriyle birlikte Mitroçfa ve Banaluka'da kışlaması, baharda emrine verilen Sivas ve Diyarbekir askerleriyle birlikte "baş ve buğ" olarak Avusturya kuvvetlerini karşılaması, özellikle âcil olarak Ösek Kalesi'ni korumaya gitmesi bildirilmişti.

Vezîriâzam Sarı Süleyman Paşa'nın mevzi değiştirirken bozguna uğradığı 3 Şevval 1098 (12 Ağustos 1687) tarihli Şikloş savaşı, Siyavuş Paşa'nın vezîriâzam olmasıyla sonuçlanan büyük bir isyan ve kargaşa döneminin başlangıcı oldu. Bazı Batılı tarihçilerin II. Mohaç Muharebesi adını verdik-